

Pearl Buck zag de revolutie

Chinese geschiedenis door de ogen van een Amerikaanse schrijfster

De Amerikaanse Pearl Buck groeide op in China. Als 'vreemdeling' voelde ze hoeveel impact de diepe vernedering door het Westen op China had. Ze maakte in 1911 de revolutie mee en zag al snel in dat deze omwenteling, geleid door in het Westen opgeleide intellectuelen, nooit kans van slagen zou hebben. Ze won in 1938 de Nobelprijs voor Literatuur voor haar roman over het harde bestaan van Chinese boeren.

Bettine Vriesekoop is voormalig toptafeltennisster. Ze raakte geïnteresseerd in China en ging sinologie studeren. Daarna werd ze correspondent voor *NRC Handelsblad* (2006-2009). Ze schreef meerdere boeken over China. Onlangs kwam haar nieuwste boek uit: *Het China-gevoel van Pearl S. Buck*.

Pearl Buck was de dochter van Absalom Sydenstricker en Carie Stulting, geboren in Hillsboro, West-Virginia, een kleine gemeenschap van *settlers* in de *Bible Belt* van Amerika. Haar ouders waren zendelingen, die in 1892 op verlof naar huis waren gekomen. Vooral haar moeder moest bijkomen van acht slopende jaren in China. Toen het gezin de oceaan weer overstak om vaders missie in China te hervatten, was Pearl bijna twee. Ze groeide op in de havenstad Zhenjiang. Hier maakte ze mee hoe de laatste keizerdynastie aan zichzelf ten onder ging en hoe van buitenaf een nieuw imperialisme zich van China meester maakte. De westerse grootmachten hadden China in twee Opiumoorlogen verpletterend verslagen en in de vredesverdragen die het land moest tekenen, beroofd van zijn soevereiniteit over handel en verkeer en geknecht aan zware herstelbetalingen. Op straat en thuis aan de eettafel kreeg Pearl mee wat de voortdurende westerse aanranding van China's gevoel van eigenwaarde teweegbracht bij de Chinese bevolking, de mensen in de wereld van haar jeugd. Frustratie, woede en verzet bij de winkeliers, bij haar speelkameraadjes, hun ouders en zelfs bij meester Kong, haar confucianistische thuisleraar. Haat tegen buitenlanders vierde hoogtij. De kinderen op school en in de straat keken haar met de nek aan. Ze werd nageroepen. Haar bijnaam 'witte duivel' had geen speelse lading meer. 'Ooit', had meester Kong gezegd, 'zal China wraak nemen, tot er recht is gedaan en de buitenlanders hun schuld hebben ingelost.' Tot op de dag van vandaag zijn de Ongelijke Verdragen en de 'eeuw van vernedering' de motor achter China's nationale bewustzijn en economische daadkracht.

Keizerin Cixi

Pearl was een tiener in het China van keizerin-weduwe Cixi. In 1852 was Cixi als de jonge prostituee Yehanara naar het hof gekomen en had zich snel omhooggewerkt tot eerste concubine van keizer Xianfeng uit de Qing-dynastie. Cixi baarde zijn enige zoon, Tongzhi. Tongzhi was

zes jaar toen zijn vader overleed en zijn moeder de keizerstroon in beheer kreeg als zijn regentes. Vijftig jaar liet Cixi haar macht in China gelden. Ze werd bewonderd en gevreesd. Door haar lage komaf was ze populair, een heldin van het volk. De keizerstroon was een vast gegeven in Pearls kindertijd. De Mantsjoes bestuurden het land en waren het gezag. Iedere stad had een wijk waar alleen Mantsjoes woonden, meestal ambtenaren, en in Zhenjiang was dat niet anders. Ze leidden een luxe leventje in afzondering, dubbelden en snoven opium, hadden hun greep op de samenleving lang geleden verloren. Dat de Han-Chinezen over wie ze heersten in opstand zouden komen, was een kwestie van tijd. De bevolking had moeten opdraaien voor de schadevergoedingen die in de Ongelijke Verdragen aan China waren opgelegd. Tegelijk moesten ze toezien hoe die rijke, witte gasten ongestoord hun gang gingen, beschermd

Pearl Buck in 1972.
Fotocollectie Anefo/
Nationaal Archief.

mislukken

door hun kanonneerboden op de Yangtze, onder eigen bestuur en met eigen rechtbanken. In 1900 vaardigde Cixi een decreet uit waarmee ze alle buitenlanders het land wilde uitzetten; de poorten van China moesten weer op slot. Daarmee paaide ze de Boksers, radicale nationalistes uit het noorden die zich door geheime taoïstische tovenarij onkwetsbaar waanden en met knokploegen op buitenlanders jacht maakten. De Boksers geloofden heilig dat de buitenlanders de schuld waren van alle rampspoed in hun land: overstromingen, hongersnood, de plunders uit het Westen en Japan. Cixi gebruikte de buitenlanders als zondebok, ze leidden af van haar onwil om het land te moderniseren. Toen de Boksers de buitenlandse gezantschappen in Peking hadden bezet, grepen de westerse geallieerden in. Een internationale interventiemacht maakte een eind aan de Bokseropstand en herstelde met grof geweld de rust in stad en land, maar de roep om hervorming en modernisering van de samenleving verstomde niet.

Cixi en haar hof namen de wijk naar China's oude hoofdstad Xi'an. In dat bolwerk wist ze haar val uit te stellen tot haar dood in 1908. En ze regeerde over haar graf heen. Ze liet een generaal

met zijn in het Westen opgeleide elitetroepen een coup plegen tegen de jonge hervormingsgezinde keizer Guangxu, die ze na de dood van haar zoon Tongzhi zelf op de troon had gezet. Ze liet Guangxu gevangennemen en – zo bleek later uit onderzoek – arseen in zijn eten stoppen. Zijn zes ministers waren toen al doodgeschoten. Exit Guangxu. Zijn opvolger stond al klaar in de coulissen van het hof. Cixi had op haar sterfbed Xuantong, een jochie van drie, aangewezen als China's nieuwe keizer. Onze wereld kent hem als het kind-keizertje Puyi uit de film *The Last Emperor* van Bertolucci.

Boven: Puyi, hier staand, werd op zijn derde tot keizer gekroond. Zijn vader heeft Puyi's jongere broertje op schoot.
Links: Portret van keizerin Cixi door Hubert Vos. Paleismuseum, Peking.

Modernisering
 Het keizerlijke pionnetje van Cixi viel in 1911, het jaar Xinhai. De drang naar modernisering van de Chinese samenleving die Cixi decennialang had onderdrukt, was niet meer te stoppen. Het was 10 oktober 1911, de dag waarop de Xinhai-revolutie begon. Vanuit het zuiden raasden gewapende opstanden tegen de overheid in steden en dorpen over het hele land. De ouders van Pearl maakten de Xinhai-revolutie van dichtbij mee. De hevigste gevechten vonden plaats in Nanjing, niet ver van Zhenjiang waar ze woonden. De negentienjarige Pearl studeerde op dat moment in Amerika. ▶

Pearl Buck met haar dochter Carol. Bron: Encyclopaedia Britannica.

Xinhai eindigde op 12 februari 1912, de dag waarop dokter Sun Yat-sen de Republiek China uitriep. Sun was een boerenzoon uit het zuiden van China, opgevoed met christelijke normen en waarden, in China en later op Hawaï waar hij bij zijn broer woonde en medicijnen studeerde. Sun wilde China moderniseren naar westers model, de troon omverwerpen, een republiek stichten met een grondwet zoals hij in Amerika had leren kennen. China zou een moderne natie worden. Nationalisme, socialisme en democratie waren de pijlers van zijn republiek.

De geboortedatum van Suns republiek markeert het einde van Xinhai, maar de strijd om de macht tussen oude en nieuwe politieke krachten ging door. Legerleider Yuan Shikai dwong Sun Yat-sen tot aftreden, met het doel zichzelf als nieuwe keizer op de troon te zetten. Hij stierf een natuurlijke dood voor hij zijn plan kon uitvoeren. Om het leger te binden aan de nieuwe republiek werd Sun opperbevelhebber. Hij vestigde zijn hoofdkwartier in Kanton. In de volksvertegenwoordiging in Peking ontbrandde toen de strijd wie Yuan Shikai zou opvolgen. Elders in het land maakten krijsheren gebruik van het machtsvacuüm om hun wingebed te vergroten.

Russische invloed

In 1915 kwam Pearl terug naar China. Ze was in Amerika afgestudeerd als psycholoog, maar gaf haar academische loopbaan op om voor haar zieke moeder te zorgen. In 1917 trouwde ze met de Amerikaan Lossing Buck, een jonge landbouwingenieur die als ontwikkelingswerker van de presbyteriaanse zending een aanstelling had gekregen aan de Universiteit van Nanjing. Ze gingen wonen op de campus van de universiteit.

‘Pearl Buck zag het gebeuren. Jonge, in het Westen afgestudeerde intellectuelen kwamen aan de macht, zonder kennis van hun eigen geschiedenis en cultuur’

Pearl Buck gaf daar Engelse conversatielessen aan Chinese studenten. De meesten van hen hadden zich aangesloten bij de Nieuwe Jeugdbeweging. De studenten wilden dat er een eind kwam aan de onderdrukking van de bevolking die duizenden jaren had geduurd. In de lessen van mevrouw Buck bediscussieerden ze hoe de mensen bewust te maken van een nieuwe maatschappelijke orde waarin hun welzijn vooropstond. Tijdens de lessen groeide ook het maatschappelijk bewustzijn van hun leraar.

Sun Yat-sen, de vader van de republiek, overleed in 1925. Hoe nobel Sun ook was, Pearl Buck vond dat hij door zijn christelijke opvoeding te ver afstond van de Chinese volksaard en de aloude

cultuur van het land. En nooit had hij de uitgestoken hand van communistisch Rusland moeten aannemen om het leger te moderniseren en een industriële revolutie in gang te zetten. Buck had juist gehoopt dat het machtige Amerika van haar ouders China's eerste bondgenoot zou worden. De Russen reorganiseerden Suns nationale eenheidspartij Kuomintang en sloten een bondgenootschap met de communisten binnen de partij. In 1927 kwam Suns oude partij in handen van een charismatische generaal: Chiang Kai-shek. Chiang was opgeleid in Japan en in Moskou, maar was niet voor de democratie. Chiang was en bleef een legeraanvoerder, een goede strateeg op het slagveld. De expansiedrift van de ultra-nationalistische militairen in Japan baarde hem meer zorg dan de opbouw van het land. Chiang beëindigde de samenwerking met de Russen en verbrak het bondgenootschap met de communisten. Hij verdreef de linkse factie, de zogenaamde Roden, uit zijn partij en stuurde zijn modern toegeruste legereenheden naar het noorden om de communisten tegen te houden. Hun revolutionaire leger bestond uit ongetraind en slecht bewapend landvolk, dat ze tijdens hun opmars rekruteerden. Eind jaren twintig stond de elite in de steden nog in meerderheid achter Chiang, die goed wist wie hij met een baantje of ander voordeeltje aan zijn kant kon krijgen. Pearl Buck zag het gebeuren. Jonge, in het Westen afgestudeerde intellectuelen kwamen aan de macht, zonder kennis van hun eigen geschiedenis en cultuur. Ze spraken vaak beter Engels of Frans dan Chinees. Chiangs machtsspel maakte hem snel impopulair onder de bevolking. Het gewone stadsvolk had zijn interesse ook niet, laat staan het boerengepeupel van het platteland. Zij waren de doelgroep van de communisten en hun latere leider Mao Zedong. In intellectuele kringen, waartoe Pearl Buck behoorde, had niemand nog gehoord van Mao Zedong. Vroeg in de jaren twintig, terwijl Lossing Buck

met zijn vrouw Pearl als tolk achter op de motorfiets over de dorre akkers van Anhui croste om de Chinese landbouwmethoden in kaart te brengen, hielden Mao en zijn kameraden zich anoniem in het noorden op om de boerenbevolking te mobiliseren tegen hun uitbuiters: de herenboeren, de krijgsheren, de oude keizerlijke klik, de corrupte ambtenaren en de profiterende stadselite.

Volgens Pearl Buck lagen de wortels van de Chinese Burgeroorlog in 'de morele zwaktes van de hoogste klassen en in de hulpeloosheid der boeren'. 'Oprechte nederigheid en moed tot waarheid' waren China's enige hoop, schreef ze eind jaren twintig. 'Nooit eerder heeft een regering in China het goed gedaan als boeren en intellectuelen zijn verdeeld.'

Terug naar Amerika

Pearl Buck maakte de Tweede Sino-Japanse Oorlog (1937-1945) niet meer mee in China. Ze was in 1933 voorgoed naar Amerika vertrokken, haar verstandelijk beperkte dochter en haar schrijverscarrière achterna. Beducht ook voor de weer groeiende buitenlanderhaat. De verschrikkingen van het Nanjing Incident, het bloedige volksoproer in haar stad in 1927, wilde ze niet nog eens meemaken. Haar dochter had ze al ondergebracht in een kindertehuis in de buurt van New York. Bovendien wachtten haar lezers op haar. Ze was in Amerika doorgebroken met haar bestseller *De Goede Aarde*, geschreven in Nanjing in 1930-1931. Een tijdloos epos over de harde strijd om het bestaan van Chinese boeren die leven op een door natuurrampen geteisterd land. De roman werd haar handelsmerk. In 1938 ontving Pearl Buck de Nobelprijs voor Literatuur voor haar 'epische beschrijvingen van China en haar bevolking'. Natuurlijk volgde Pearl Buck in Amerika het nieuws uit China over de oorlog met Japan op

de voet. Het was onmogelijk voor Chiang om de strijd tegen de in Duitsland opgeleide Japanse generaals te winnen. De communisten waren met 90.000 man sterk aan hun Lange Mars naar het noordwesten begonnen, terwijl de Japanners Chiangs troepen hadden afgesneden om te voorkomen dat ze zich bij de communistische strijdgroepen zouden voegen.

Pearl Buck woonde van 1933 tot haar dood in 1972 in Amerika. Al die jaren voelde zij zich een balling uit China. Ze zou er nooit meer terugkeren. Na de Tweede Wereldoorlog niet, door het geweld van de eindstrijd tussen de communisten en de nationalist van Chiang Kai-shek en daarna niet, omdat ze in de ogen van Mao Zedong een vijand van China was. Pearl Buck had zich meer dan eens kritisch uitgelaten over Mao en zijn Communistische Partij. In 1972 deed ze als bijna tachtigjarige nog een poging. Het Amerikaanse tafeltennisteam was in China uitgenodigd in het kader van de pingpongdiplomatie. Buck vroeg een visum aan om reportages te maken van de historische toenadering tussen Amerika en China en een bezoek te brengen aan het graf van haar ouders. De Chinese overheid weigerde het visum. Ze had als schrijver 'het Chinese volk beledigd en zijn reputatie besmeurd'. Pearl Buck overleed in 1973, in haar huis in Danby, Vermont. ■

Literatuur

Pearl S. Buck, *Mijn werelden* (Bruna, 1956).

Barend J. Ter Haar, *Het hemels mandaat. De geschiedenis van het Chinese keizerrijk* (Davidsfonds, 2009).

Sterling Seagrave, *Dragon Lady. The Life and Legend of the Last Empress of China* (Vintage Books, 1992).

Hilary Spurling, *Burying the Bones* (Profile Books, 2010).

Bettine Vriesekoop, *Het China-gevoel van Pearl S. Buck* (Brandt, 2021).

Standbeeld van Pearl Buck voor de Universiteit van Nanjing. Foto: Zhou Guanhuai.